

Anmeldelser

Jens Jørgensen, Søren Flinch Midtgaard og Lars Jørgensen, *Skal det være som det er og blive som det var? Konservatisme ved årtusindskiftet*, Højbjerg: Forlaget Hovedland, 1995, 205 s.

Denne bog læses med interesse som følge af den distance, der er opstået mellem Det konservative Folkeparti og Venstre, dramatiseret under finanslovforhandlingerne i november. Det brud, der her blev åbenbart, må have fået de tre forfattere til at klappe i hænderne over deres profetiske evner; for deres manuskript, der er afsluttet 18. oktober, fremsætter den tese at konservatisme på afgørende punkter afviger fra liberalisme.

Som forfatterne påpeger, formulerede Burke i 1790 den konservative ideologi som en modpol til den liberalisme, der kom til udtryk i den franske revolution. Men ved begyndelsen af 1900-årene udvikledes denne modsætning, og liberale og konservative forenede deres kræfter på en række punkter, dog ikke alle - for eksempel hævder forfatterne, at det var ganske bevidst, når de konservative herhjemme var med til at bringe Madsen-Mygdals ekstremt liberale regering til fald i 1929. Som vi ved, banede dette vejen for en socialdemokratisk dominans, der kom til at vare et halvt århundrede. I denne periode var forskellen mellem konservative og liberale vanskelig at få øje på, ligesom begge ideologiske grupperinger deltog i de bestræbelser på at rulle staten tilbage, der opstod i 1970'erne og tog fart i 1980'erne. Men under denne højrebølge er det gamle skisma genopstået. Nyliberalismen ønsker at markedet skal råde uindskrænket, mens nykon-

servatismen i forfatternes fortolkning blot ønsker at staten ikke overbelastes af urimelige krav - staten bør repræsentere fællesskabets interesser over for den uhæmmede individualisme og kapitalisme.

Det er særdeles spændende at følge konservatismens forsøg på dels at finde sine rødder, dels ud fra dem at rekonstruere nykonservatismen til en sammenhængende politisk bevægelse. Først må vi dog igennem en fremstilling af Det konservative Folkepartis historie, der er som den slags partihistorier nu engang er. Men side 57 starter et afsnit, der nok vil detonere en mindre bombe i den konservative lejr ved at lancere videnskabsfilosoffen Karl Popper som den centrale konservative tænker. Fra side 60 til side 112 følger derpå en dybtgående, men dog letforståelig gennemgang af den popperske diskurs som et grundlag for den konservatisme, forfatterne plæderer for.

Nogle af hovedpunkterne er i korthed (1) at samfundet er en så kompleks helhed, at reformer bør være gradvise og ikke styre mod utopiske mål; (2) at konkret, praktisk viden og indhøstede erfaringer bør spille en vigtig rolle i policy formuleringen ved siden af rationelle overvejelser; (3) at samfundet ikke kan blive perfekt, og at politiken ikke skal prøve på at forbedre mennesket, men at forhindre og bekæmpe ulykker; (4) at samfundsvidenskabens opgave er at redegøre for de utilsigtede konsekvenser af vore handlinger; (5) at vores institutioner må indrettes, så de beskytter borgerne mod dårlige ledere; og (6) at borgerne overholder visse republikanske dyder.

Denne konservatisme lægger direkte afstand til en politik som søger tilbage

Anmeldelser

Jens Jørgensen, Søren Flinch Midtgaard og Lars Jørgensen, *Skal det være som det er og blive som det var? Konservatisme ved årtusindskiftet*, Højbjerg: Forlaget Hovedland, 1995, 205 s.

Denne bog læses med interesse som følge af den distance, der er opstået mellem Det konservative Folkeparti og Venstre, dramatiseret under finanslovforhandlingerne i november. Det brud, der her blev åbenbart, må have fået de tre forfattere til at klappe i hænderne over deres profetiske evner; for deres manuskript, der er afsluttet 18. oktober, fremsætter den tese at konservatisme på afgørende punkter afviger fra liberalisme.

Som forfatterne påpeger, formulerede Burke i 1790 den konservative ideologi som en modpol til den liberalisme, der kom til udtryk i den franske revolution. Men ved begyndelsen af 1900-årene udvikledes denne modsætning, og liberale og konservative forenede deres kræfter på en række punkter, dog ikke alle - for eksempel hævder forfatterne, at det var ganske bevidst, når de konservative herhjemme var med til at bringe Madsen-Mygdals ekstremt liberale regering til fald i 1929. Som vi ved, banede dette vejen for en socialdemokratisk dominans, der kom til at vare et halvt århundrede. I denne periode var forskellen mellem konservative og liberale vanskelig at få øje på, ligesom begge ideologiske grupperinger deltog i de bestræbelser på at rulle staten tilbage, der opstod i 1970'erne og tog fart i 1980'erne. Men under denne højrebølge er det gamle skisma genopstået. Nyliberalismen ønsker at markedet skal råde uindskrænket, mens nykon-

servatismen i forfatternes fortolkning blot ønsker at staten ikke overbelastes af urimelige krav - staten bør repræsentere fællesskabets interesser over for den uhæmmede individualisme og kapitalisme.

Det er særdeles spændende at følge konservatismens forsøg på dels at finde sine rødder, dels ud fra dem at rekonstruere nykonservatismen til en sammenhængende politisk bevægelse. Først må vi dog igennem en fremstilling af Det konservative Folkepartis historie, der er som den slags partihistorier nu engang er. Men side 57 starter et afsnit, der nok vil detonere en mindre bombe i den konservative lejr ved at lancere videnskabsfilosoffen Karl Popper som den centrale konservative tænker. Fra side 60 til side 112 følger derpå en dybtgående, men dog letforståelig gennemgang af den popperske diskurs som et grundlag for den konservatisme, forfatterne plæderer for.

Nogle af hovedpunkterne er i korthed (1) at samfundet er en så kompleks helhed, at reformer bør være gradvise og ikke styre mod utopiske mål; (2) at konkret, praktisk viden og indhøstede erfaringer bør spille en vigtig rolle i policy formuleringen ved siden af rationelle overvejelser; (3) at samfundet ikke kan blive perfekt, og at politiken ikke skal prøve på at forbedre mennesket, men at forhindre og bekæmpe ulykker; (4) at samfundsvidenskabens opgave er at redegøre for de utilsigtede konsekvenser af vore handlinger; (5) at vores institutioner må indrettes, så de beskytter borgerne mod dårlige ledere; og (6) at borgerne overholder visse republikanske dyder.

Denne konservatisme lægger direkte afstand til en politik som søger tilbage

mod det „lukkede samfund“s traditioner, lige så vel som den lægger afstand til at acceptere den sociale og økonomiske elendighed og det moralske forfald, der bliver resultatet af en rendyrket, selvsk liberalisme. Det siger også sig selv, at den tager afstand fra socialistisk planøkonomi; men det mærkes i bogen, at socialismen ikke længere betragtes som en seriøs modstander. Vigtigere er det at komme ind i en dialog med pragmatisk orienterede socialdemokrater og gøre op med den liberale utopi.

Resten af bogen søger at udmønte denne filosofi på nogle policy områder. Der er ikke mange overraskelser i dette partiprogram, og i det hele taget få konkrete tilkendegivelser; men man noterer dog, at EU-parlamentet skal gøres til en lovgivende forsamling, samt at amterne skal nedlægges og sygehusvæsenet centraliseres.

Alt i alt en bog, der på det ideologiske plan stikker dybere end de gængse partipolitiske indlæg, og som er bemærkelsesværdigt godt *timet*. Hvis dens tanker vinder gehör i partiet, kan det imødeses, at bruddet mellem V og K vil vise sig at være mere end en forbigående taktisk manøvre.

Ole Borre
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Morten Madsen, Hans Jørgen Nielsen og Gunnar Sjöblom (red.), *Demokratiets mangfoldighed: Tendenser i dansk politik*, København: Forlaget Politiske Studier, 1995, 446 s., kr. 240,00.

Det är nulänge sedan som Sverige betraktade sig som nordisk världsmästare. De

senare årens ekonomiska och politiska kris har lett till självtvivel och ett sökande efter förebilder utanför landets gränser. Danmark har därmed kommit att framstå som det stora idealet.

De danska föräldrarna styr barnens skolor i ett participatoriskt paradys. Danmark har förverkligat ett välfärdssamhälle utan en patriarkal och förkvävande statsmakt. De civiliserade danskarna vet sedan länge att leva i Europa. Kartoffelkurer och minoritetsregerande bevisar att danskarna till fullo behärskar den efterindustriella erans svåra statskonst.

Det är därför med nyfikenhet och förväntan man tar del av de senaste underrettelserna om dansk demokrati. I en diggerantologi redovisas empiriska resultat från Demokratiprojektet vid Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Det får säkert skyllas svenskens efterblivenhet, men jag har vanskligt att acceptera allt i boken. Tim Knudsen försöker förgäves övertyga mig om att dansk demokrati skadas av statsministerns stora möjligheter att bestämma över indelningen i ministerier. Ser man till de reella förhållandena avviker Danmark i detta avseende föga från andra parlamentariska demokratier. Det finns andra besläktade problem, exempelvis den traditionella sektorsindelningen och de bristande kontrollmöjligheterna, som vore minst lika viktiga att uppmärksamma.

Inte heller Jens Hoff's analys av sambandet mellan arbetsplatsdemokrati och politisk demokrati övertygar mig. Slutsatsen att det varken i Danmark eller Sverige skulle finnas något samband mellan upplevelsen av eget inflytande över arbetsförhållandena och ett bredare politiskt deltagande strider direkt mot min egen analys av svenska data.

Detta är dock endast små frågetecken i marginalen. I övrigt är det utropstecknen